

ATATÜRK'Ü ANARKEN

Prof. Dr. Arif AKMAN

Ölümünün yıl dönümünde Atatürk'ü anıyoruz. Atatürk'le çalışmış, O'nu görmüş ve yaşamış, O'nun konuşmalarını dinlemiş ve O'nunla konuşmak ve O'nun elini öpmek mutluluğuna erişmiş bulunanların sayısı yıldan yıla azalmakta.

Yeni kuşaklar O'nu görmediler ve yaşamadılar. Ama Atatürk diyor ki, "Beni görmek behemehâl yüzümü görmek değildir. Benim fikirlerimi ve hislerimi anlıyorsanız bu kâfidir". Kuşkusuz O'nun fani varlığı, kendisinin kurduğu başkent topraklarının kucağında yatmaktadır, ama fikirleri, ülküleri ve ilkeleri millete malolmuştur. Son yıllarda O'na karşı olanlar bulunsa dahi, O, çok büyük bir çoğunluğun içinde ve kalbinde yaşamaktadır.

Bizim görevimiz de, O'nun kurmuş olduğu Cumhuriyeti yaşatmak, devrimlerini savunmak ve uygulamak, bu devrimlerin zedelenmiş yerlerini onarmak, ülkü ve ilkelerini genç kuşakların kalplerine silinmez bir biçimde yerleştirmektir. Bu itibarla Atatürkçü olmak, Atatürk'ü sevmek ve O'na lââyık olmak da ancak O'nun ilkelerini yaşatmakla olur. Zira Atatürk'ü yalnız sözle ve ölüm yılları dönemlerinde "Atam senin izindeyiz" demekle görevimiz bitmiş olmaz. Ancak O'nu her zaman içimizde yaşatmak, ülkü ve devrimlerini yayararak bıraktığı emaneti, O'nun istediği biçimde yaşatmak ve Atatürkçülüğü, Cumhuriyeti emanet ettiği gençlerin gönüllerine sindirmek ve genç kuşakları O'nun istediği biçimde yetiştirmektir.

Fakat yüzölçümle söylemek gerekir ki, Atatürk'ü genç ve yeni kuşaklara tanıtmak ve O'nun ülkülerini gençlere aşılama bakımından bizim kuşağın büyük kusuru olmuştur. Sanırım ki, bugün gençlikte gördüğümüz bunalım da bu gençlere Atatürkçülüğü aşılama bunalımından, onlara Atatürk idealini veremememizden ileri gelmiştir. Zira Atatürk, gençlere gidecekleri yolu apaydın göstermişti ve bu yol da Atatürkçülüktür. Bu nedenle de yabancılara bir ideoloji aramaya gerek yoktur.

Anımsarsak önceleri yüksek öğretim kurumlarında "İnkilâp Dersleri" okutulurdu. Bugün de

aynı dersler "Türk Devrim Tarihi" adı altında okutulmaktadır. Ama, o dönemde bu dersleri okutanlar Recep Peker gibi, Mahmut Esat Karakurt gibi, Yusuf Kemal Tengirşek ve Hikmet Bayur gibi Atatürk devrimlerini içten kavramış, hatta devrimlerin uygulanmasında görev almış kimselerdi ve bu değerli şahsiyetler kurtuluş savaşını, Atatürk devrimlerini yaşamış olan ve Atatürk sevgisiyle dolu kimselerdi. Bu kimseler derslerinde içlerinde yaşattıkları heyecanı gençlere aktarırlardı.

Şimdi ise görüyoruz ki bu dersler, adeta yasak savar gibi, gerek dersi verenler, gerek dinleyenler tarafından isteksiz olarak sürdürülmektedir. Bu itibarla bu derslere eski önemini kazandırmak, yetkililerin birinci görevi olmalıdır.

Bir kelime ile şunu bilmeliyiz ki, yurdun kurtuluşunu, Cumhuriyeti, özgürlüğü ve yurtta yapılmış olan ne varsa hepsini O'na borçluyuz, ne yapılmışsa O başlatmıştır. Daha 1919'da Mustafa Kemal egemenliği şu sözlerle tanımlamıştır: "Ne kadar zengin ve refah içinde olursa olsun, egemenlikten yoksun bir millet, uygar milletler karşısında uşak olmak mevkiinden daha yüksek bir muameleye lâyık olmaz". 1928'de ise bu konuda şöyle konuşmuştur: "Egemenlik ve özgürlükleri her ne pahasına olursa olsun ihlâl, bozmaya ve sınırlamaya asla göz yummamak, egemenlik ve özgürlükleri bütün anlamıyla korumak ve bunun için de gerekirse son ferдин son damla kanını akıtarak insanlık tarihini şanlı misallerle süslemek. İşte egemenlik ve özgürlüğün asil mahiyeti ve geniş anlamı".

Atatürk Türk olmaktan büyük gurur ve mutluluk duymuştur ve bunu 10. yıl şenliklerinde hipodromdaki konuşmasında, engin ruhunun bütün heyecanı ile, ne güzel dile getirmiştir: "Ne mutlu Türk'üm diyene!". Bizim de her halde "Ne mutlu Türk milletine ki, Atatürk gibi bir evlât yetiştirmiştir" dememiz gerekiyor. Zira Atatürk, yüzyıllar ve yüzyıllarca yılların yetiştiremediği çok yönlü bir dahi, eşsiz bir komutan, büyük bir devrimci, büyük bir idareci, batı uygarlığına

yönelik ve milletin refah düzeyini yükseltecek önlem ve düşüncelerle dolu büyük bir düşünürdü.

Birinci büyük eseri olan Türkiye Cumhuriyeti yanında büyük "Nutuk"u da başlı başına bir dev yapittir. Bu yapıt, kuşaklara yalnız geçmişi aktarmakla kalmayıp geleceğin güvenini de aşılacaktır. Kızılay meydanında Güvenlik Abidesindeki şu sözleri, granit kayalara işlenerek sonsuzlaşmıştır: Güven, Çalış, Övün! O, kendine güveni kadar milletine de o güveni silinmez biçimde aşılacak çabasında olmuştur.

Atatürk, tüm anlamıyla batılı olmayı amaç edinmiştir. O, doğunun mistik düşüncesini, davranışını, mantığını kabul etmez, doğu kafası yerine batı kafasını oluşturmak, O'nun başlıca düşüncesi olmuştur. Evet batı uygarlığı! Uygarlığı da Atatürk —bugünkü dille— şöyle tanımlar: "Kültür dediğimiz zaman bir insan topluluğunun devlet yaşamında, fikir yaşamında, ekonomik yaşamında yapabilecekleri şeylerin verilerini kastediyorum ki, uygarlık da bundan başka bir şey değildir".

Atatürk son derece gerçekçi ve son derece akılcı idi. Yapmak için düşündüklerini ve yaptıklarını hiç bir zaman rastlantıya bırakmamıştır. Örneğin Kurtuluş Savaşında düşmanın denize dökülmesiyle sonuçlanan "Büyük Taarruz" da her şey bir saat gibi işlemiştir ve hesapları aynen çıkmıştır.

Atatürk'ün insanlık ülküsünün savunucuları arasında seçkin bir yeri vardır. Ömrünün büyük bir parçası savaş ateşi içinde geçmiş olan bu eşsiz komutan, savaşın, boğazlaşmanın ne olduğunu herkesten iyi bilendir. Onun için "Birleşmiş Milletler"den çok önce, insanlık bakımından ne kadar iyi duygularla dolu görüşlerini (1) aşağıya aktaralım:

"Bugün bütün dünya ulusları aşağı yukarı akraba olmuşlar ve olmakla meşguldürler. Bu itibarla, insan bağlı olduğu ulusun varlığını ve mutluluğunu düşündüğü kadar, bütün cihan milletlerinin huzur ve refahını da düşünmeli ve kendi ulusunun saadetine ne kadar kıymet veriyorsa, bütün dünya milletlerinin saadetine de yararlı olmağa elinden geldiği kadar çalışmalıdır. İnsanlığın hepsini bir vücut ve bir ulusu, bunun organı saymak gerekir. Bir vücudun parmağındaki bir acıdan diğer bütün organları müteessir olur". "Dünyanın falan yerinde bir rahatsızlık varsa, bana ne, dememeliyiz. Böyle bir rahatsızlık varsa, tıpkı kendi aramızda olmuş gibi, onunla ilgilenmeliyiz. Olay ne kadar uzak olursa olsun, bu esastan şaşmamak gerekir. İşte bu düşünüş, insanları, ulusları ve hükümetleri bencillikten

kurtarır. Bencillik kişisel olsun, ulusal olsun, daima sakıncalıdır".

Atatürk devam ediyor: "Eğer devamlı barış isteniyorsa, insan toplumlarının durumlarını iyileştirecek tedbirler alınmalıdır. İnsanlığın tümünün refahı, açlık ve tazyikin yerine geçmelidir. Dünya vatandaşları haset, açgözlülük ve kinden uzaklaşacak şekilde terbiye edilmelidir". "İnsanları mutlu kılacak biricik araç, onları birbirlerine yaklaştırarak, onlara birbirlerini sevdirecek, karşılıklı maddi ve manevi ihtiyaçlarını temine yarayan hareket ve enerjidir. Cihan barışı içinde insanlığın gerçek mutluluğu, ancak bu yüksek ideal yollarının çoğalması, başarıya ulaşmasıyla olacaktır".

Görülüyor ki, büyük Atatürk, *Birleşmiş Milletler* yasasından, *Evensel İnsan Hakları* beyannamesinden, *Avrupa Birliği* düşüncesinden sene önce "Dünya Vatandaşlığı"ndan, insanların gerçek mutluluğunu sağlayacak "Yüksek İdeal Yolları"ndan söz etmiştir. Her halde o korkunç İkinci Dünya Savaşından önce kendisi gibi bir kaç "Yüksek İdeal Yolları" bulursa idi, ya da kendisi yaşasaydı, belki de o korkunç savaş olmayacaktı.

Yine görülüyor ki, Atatürk Roosevelt, Churchill ve Trumann'dan çok önce Birleşmiş Milletler, insan hakları ve dünya vatandaşlığı düşüncelerini taşımış ve Avrupa Birliği düşüncesinin babaları sayılan Churchill, Adenauer ve Schumann'dan daha önce bütün bunları düşünmüş ve dile getirmişti. O halde Atatürk'ü bu çağın insanlık ülküsünün babası saymak gerekir!

Atatürk'ün öngörüşü ise şaşılacak kadar kuvvetli ve ileri görüşlüdür. Doğruyu, ileriye seziş gücü hiç mi hiç yanılmamıştır. İkinci Dünya Savaşının çıkmasından 4 yıl önceki sözleri bu ileri görüşlülüğünü ne kadar açık kanıtlamıştır! Atatürk 1935'de şöyle diyor (2): "Bence dün olduğu gibi yarın da Avrupa'nın mukadderatı, Almanya'nın alacağı vaziyete bağlıdır. Fevkalâde bir dinamizme malik olan 70 milyonluk çalışkan ve disiplinli millet, üstelik milli ihtiraslarını kamçılayacak siyasi bir cereyana kendini kaptırdı mı, er geç Versay muahedesinin tasfiyesine tevessül edecektir".

Aynı yıl başka bir konuşmasında "Avrupa devlet adamları başlıca ihtilâf mevzuları olan mühim siyasi meseleleri her türlü milli egoizmalardan uzak ve yalnız umumun nef'ine (yararına) olarak son bir gayret ve tam bir hüsnü niyetle ele almazlarsa, korkarım ki felâketin önu alınmayacaktır. Zira Avrupa meseleleri İngiltere, Fransa ve Almanya arasındaki ihtilâflar meselesi olmaktan artık çıkmıştır". "Avrupa'da vuku bulacak bir

harbin başlıca galibi ne İngiltere, ne Fransa ve ne de Almanya'dır. Sadece bolşevizmdir".

Yine 1935'de Mussolini hakkındaki sözleri de çok ilginçtir (2): "İtalya Mussolini'nin idaresi altında büyük bir kalkınmaya ve inkişafa mazhar olmuştur. Eğer Mussolini, müstakbel bir harpte İtalya'nın zâhiri heybet ve azametini harp hariçinde kalmak suretiyle lâyiki veçhile istismar edebilirse, sulh masasında başlıca rollerden birini oynayabilir. Fakat korkarım ki, İtalya'nın bugünkü şefi, Sezar rolünü oynamak hevesinden kendisini kurtaramayacak ve İtalya'nın askeri bir kuvvet yaratmaktan henüz uzak olduğunu derhal gösterecektir". Atatürk'ün bu doğru görüşünün sonucunu, İkinci Dünya Savaşında bütün açıklığıyla gördük!

Yine anlatırlar ki, ölümünden bir yıl önce Atatürk Polonya Büyükelçisiyle görüşürken elçiyeye şu öğüdü verir: "Almanya ile anlaşmaya bakınız. Aksi halde Almanya ile Rusya arasında ezilirsiniz". Sonucu yaşadık ve gördük.

Atatürk yalnız kendi milleti tarafından değil, bütün yabancı milletler tarafından da sevilmiş ve sayılmıştır. Gözlerini hayata kapadığı zaman yalnız yaşlısı, genci ve çocuğu ile tüm Türk milleti değil, bütün dünya arkasından ağlamıştır. Burada yabancı gazetelerden bir kaç örnek vermek isterim:

Bir Macar gazetesi şöyle diyor: Atatürk öldü, insanlık fakir düştü!

Bulgaristan'dan: Bu müstesnâ ve büyük adamın ölümünden sonra dünya artık enteresan değildir.

Gününü tam anımsamıyorum, on yıldan fazla geçmiş olacak. Türk Tarih Kurumu'nun Konferans Salonunda Atatürk Enstitüsü'nün açılışı dolayısıyla değerli bilgin, tarihçi ve yazarlardan bir grup konuşuyordu.

Sıra rahmetli Yakup Kadri Karaosmanoğlu'ya geldi. Titrek sestyle,

"Arkadaşlar, dedi, bir gün Atatürk Falih Rıfkı Atay ile beni çağırdı. Elinde Halk Partisi Tüzüğü'nün yeni hazırlanmış bir şekli vardı. Çocuklar, dedi, o bize böyle hitap ederdi, alın bunu şöyle güzelce bir okuyun, sonra da çşkinmeden bana fikirlerinizi söyleyin!"

Tüzük taslağını iyice okuduktan sonra Falih ile beraber karşısına çıktık.

E, çocuklar, dedi, nasıl buldunuz?

Paşam, çok güzel bulduk, yalnız bir eksikliği var, bir rengi, öğretisi (akidesi, ideolojisi) yok, dedik.

İşte o zaman Atatürk olduğu yerde şöyle bir doğruldu ve sert bir sesle,

"Çocuklar, dedi, bu memleketin şimdiye kadar başına ne kadar belâ gelmişse, hepsi doğmalardan gelmiştir. Bırakın bu böyle uygulansın, bizden sonra gelecekler daha iyi birşey bulurlarsa bizimkisini değiştirirler".

Yakup Kadri sözünü şöyle bitirdi:

"Aman arkadaşlar sakın Atatürk'ü de bir doğma yapmayalım! Bu, onun en çok nefret ettiği birşeydi".

Nüvit OSMAY

Rusya'dan: O'nun ölümü bütün dünya içinde derinliği ölçülemez bir kayıptır.

Almanya'dan: Atatürk özgürlük hissini taşıyan bütün milletler için ölmez bir semboldür.

Romanya'dan: Milletimiz en büyük Türk'ün karşısında kederli bir saygı ile eğilmektedir.

Yugoslavya'dan: Tarih silinmez harflerle bu en büyük adamın ismini hakkedecektir.

İran'dan: Atatürk insanlığın en büyük evlâdıdır!

Suriye'den: Atatürk'ün ölümü bütün şark milletleri için en büyük kayıptır. Öksüzdük, babasız kaldık!

İngiltere'den: Atatürk adı kadar çağdaş hiç bir isim büyük bir saygı telkin etmemiştir.

Yunanistan'dan: Atatürk'ün Türkiye'de yaptığını hiç bir kimse hiç bir tarafta yapamadı.

İsviçre'den: Atatürk bir medeniyet kaynağı idi.

Çin'den: Atatürk bütün Asya Kıtasının atasıdır!

Atatürk, Etnografya Müzesindeki geçici kabrine gömüldüğü zaman bir çok büyük ve küçük devletlerin —İnönü'nün deyişiyle— "Şövalye Askerleri" O büyük ve ölmez ölüye" Selâm durmuşlardı!

Atatürk bazı yabancıların sandığı gibi diktatör değildi, hatta O, diktatörlerden nefret ederdi. Yabancıların O'nu böyle sanması, belki Atatürk'ün her dediğinin, her emrinin Türk milleti tarafından göz kırpmadan yapılmış olmasındandır. Zira Türk milleti O'nun her istediğinin kendi yararına olduğu bilincinde idi.

Kaldı ki Atatürk yaptıklarını korkutmak ile değil, sevilme, zorla kabul ettirmek değil, inandırmakla yapmış ve yaptırmıştır.

Yakışıklı, güzel giyinmesini seven, iyi dans eden Atatürk, herkese, Türk'e ve yabancıya kendisini sevdirmiş ve saydırmıştır. Birinci Dünya Savaşı başlamadan önce Kaymakam (Yarbay) Mustafa Kemal Bulgaristan'da ateşemiliterdir. Sofya'da bir kıyafet balosu tertiplenmiştir. Atatürk İstanbul'dan getirttiği bir yeniçeri elbisesi giyip o kıyafet balosuna gittiği zaman herkes kendisine hayran olmuş ve balodaki kadınlar O'nunla dans etmek için yarışa girmişlerdir.

Buraya başka bir örnek vererek yazıya son vermek isterim (3): Ünlü Alman film yıldızı (O mein Papa filmiyle üne kavuşmuştu) Lilli Palmer, eski İngiliz Kralı VIII. Eduard ve eşi ile dostluk kurmuştu. Bilindiği gibi Eduard 1936'da Kral olmuş ve Krallığı sırasında Madam Simsonla birlikte İstanbul'a gelerek Atatürk ile görüşmüş ve dost olmuştu. Fakat Kral, Amerika'lı Madam Simson adındaki dul bir kadınla evlenmek iste-

diği için 8 aylık Krallıktan sonra tahttan çekilmiş ve Windsor Dükü ünvanı ile hemen bütün ömrünü dış memleketlerde gezi ile geçirmişti. Eski Kral eşi ile birlikte bir yaz gezisinde İtalya'da Portofino yazlığında Lilli Palmer ve kocası Rex'i ziyaret ettikleri sırada sohbet arasında —ki bu sohbetle Greta Garbo ve yanında birisi de bulunuyordu— Palmer Eduard'ın eşi: "Düşes, buradakiler dışında, şimdiye kadar tanıdığınız erkekler arasında, en çekici ve en büyüleyici erkek sizce kimdi?" sorusuna, uzunca bir zaman düşündükten sonra, kocasının meraklı bakışları arasında, birden ve kesinlikle Düşes'in verdiği yanıt şu olmuştu: Kemal Atatürk!

- (1) Emin Faik Üstün, 1962. Atatürk, S. 17. İzmir, E. Ü. Matbaası.
- (2) Enver Karal, 1969. Atatürk'ten Düşünceler, S. 128. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- (3) Lilli Palmer, 1974. Dicke Lilli - Gutes Kind, S. 305. Droemer Knauer Verlag, Darmstadt.

Çevre :

GÖRMEDİĞİMİZ ŞEYLER DE BİZİ ÖLDÜREBİLİR

Rainer PAUL

Mikro dalgalar iyice dondurulmuş besin maddelerinin buzunu çözer, sebzeleri pişirir ve telefon konuşmalarını iletir. Fakat onların aynı zamanda insan vücuduna ağır zararları da dokunabilir.

Daha pek yaşlı sayılmayan Arthur M.'in sağlığı kendisinden çok yaşlı ihtiyarlarına dönmüştü. İngiltere'de Sussex eyaletinde oturan 56 yaşındaki Elektronik Mühendisinin bir gün içinde saçları beyazlaşmış, morali bozulmuş, gözleri çevresini renksiz ve bulanık görmeye, birkaç hafta içinde de hiç birşey görmemeye başlamıştı. Arthur tamamiyle kör olmuştu. Doktorların tanısı: her iki gözde de merceklerin bulanması, katarakt.

Washington'daki Dışişleri Bakanlığı, Moskova'daki Amerikan Büyükelçiliği memurlarını ve ailelerini Amerika'ya döner dönmez esaslı bir tıbbî muayeneye tâbi tuttu. Muayene raporları feci gerçekleri meydana çıkarıyordu; Doktorlar; diplomatlar ve ailelerinde şimdiye kadar rastlanmayan Kromozom bozuklukları saptadılar, her üç

kişiden birinde Akyuvar'ların sayısı müthiş surette artmıştı. Bu ve 16 lösemi (kan kanseri) olgusunun teşhis edilmesi üzerine Amerikan Dışişleri Bakanlığı Moskova Büyükelçiliğini resmen "sağlığı bozucu hizmet yeri" olarak ilân etti.

Rusya'da bir uzman işçi grubunun normal olarak belirli sürelerde yapılan sağlık muayenelerinde bunların çoğunun kesin olarak kalp hastalığına aday oldukları ve muayene edilenlerin yüzde 70'inin kanlarında da yüksek derecede şeker bulunduğu saptandı.

Kanser, katarakt, bozuk kromozonlar ve kandaki değişikliklerin, bilim adamlarının korktukları gibi, ortak bir nedeni olmalıydı. Sussex'te gözleri kör olan mühendis, "25 numaralı hastalıktan" dolayı malûlen emekli olan 11 kişiden biriydi, 25 numaralı hastalığa gelince, bu elektromanye-